

Mariusz Gizowski

EMBLEMATY KLUBÓW SPORTOWYCH W POLSCE

Od stuleci życia narodów towarzyszą przeróżne znaki symboliczne, najczęściej przybierające postać figuralną bądź ideograficzną, niosące w sobie pewne określone przesłania, odnoszące się do rozmaitych przejawów życia i sfer działalności człowieka, najczęściej określanych mianem kultury materialnej, społecznej i duchowej. Dotyczy to również tak ważnej sfery życia człowieka, jaką jest sport.

W aspekcie artystyczno-plastycznym znamioną cechą polskiej ikonografii sportowej stanowi bogata symbolika ideograficzna. Bogactwo to zarówno w treści, jak i w formie, uzewnętrznia się zwłaszcza w sferze wizualnej, w postaci konkretnych znaków. W polskim ruchu sportowym wymowa owych znaków jest niezwykle szeroka. Określoną wymowę znaku, jego komunikat, jego przesłanie, wspomaga, a niekiedy nawet potęguje również charakter, rodzaj, typ i forma obiektu, na którym dany znak (symbol) występuje. Do podstawowych obiektów artystyczno-użytkowych, stosowanych w różnorodnych przejawach życia sportowego w Polsce zaliczyć można między innymi emblematy klubów sportowych.

Rozmaitość wyobrażeń symbolicznych wspomnianych emblematów wpływa z kilku głównych czynników. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- a) inwencje twórczo-artystyczne,
- b) tendencje i maniery plastyczne,
- c) wątki tematyczne znaku,
- d) formę znaku,
- e) ornamentykę znaku,
- f) dekoracyjność znaku,
- g) stylizację formy ze względu na typologię różnych postaci i odmian znaków graficzno-figuralnych,
- h) intencje sportowe, społeczne i patriotyczno-duchowe,
- i) ukryte treści ideogramiczne,

- j) dobór atrybutów i dodatkowych elementów podstawowego znaku oraz
- k) zastosowanie i przeznaczenie użytkowe.

Jak z powyższego wynika, znak o charakterze sportowym jako główny element symboliki ideograficznej, w ikonografii pełni funkcję nie tylko artystyczno-dekoracyjną, ale również ideową i użytkową. W niektórych przypadkach w formie logo pełni nawet funkcję określającą, instytucjonalno-identyfikacyjną oraz własnościowo-rozpoznawczą.

Aby w pełni zrozumieć filozoficzno-socjologiczne podłoże idei symbolicznego znaku graficznego, należy problem ten rozpatrywać w kontekście trzech podstawowych kryteriów:

1. roli znaku na tle uwarunkowań społeczno-politycznych,
2. roli znaku w aspekcie przeobrażeń kulturowych oraz
3. semiotycznej istoty i roli znaków w procesie porozumiewania się ludzi.

Jak już wspomniano wyżej, w polskim ruchu sportowym symbolika ideograficzna interesująco uzewnętrzniła się na różnego rodzaju emblematkach i godłach klubów sportowych. Emblematy te stanowią przyjęte i zaakceptowane znaki (symbole) rozpoznawczo-wyróżniające o szerokim zastosowaniu powszechno-użytkowym. Właśnie ze względu na szerokie zastosowanie wspomnianych znaków, jak również i rodzaj występowania użytkowego, symbole te można rozpatrywać zarówno z punktu widzenia heraldyki, jak i sfragistyki czy weksylologii.

Tak szerokie zastosowanie danego godła-emblematu dowodzi nie tylko powszechnego jego charakteru jako znaku użytkowego, ale również podkreśla wagę podstawowej jego funkcji, jaką stanowi funkcja rozpoznawcza. W tym miejscu należy podkreślić, iż wyżej wymieniony typ godła poprzez połączenie artystyczno-dekoracyjnej formy z symboliczną treścią nadaje jakby rys charakterystyczny całemu, posługującemu się nim klubowi sportowemu. Należy również pamiętać o administracyjno-prawnym charakterze stosowania omawianego znaku jako godła rozpoznawczego o cechach instytucjonalno-identyfikacyjnych.

W tego typu emblematkach niebagatelną, również symboliczną rolę odgrywa odpowiednia kolorystyka występujących w nich znaków i pól, która nieomal w każdym przypadku obrazuje statutowo przyjęte barwy klubowe. Barwy te z heraldycznego punktu widzenia stanowią tzw. tynktury.

Interesującym wydaje się fakt, iż większość wojskowych klubów sportowych w Polsce, czerpiąc inwencję twórczo-artystyczną z rycerskich tradycji heraldycznych, posiada emblematy klubowe w postaci herbowej. W omawianym przypadku emblemat klubowy składa się z tarczy herbowej (najczęściej tzw. typu gotyckiego) z umieszczonym w polu tarczy godłem. Warto przypomnieć, iż z godłem mamy do czynienia wówczas, gdy występuje ono samoistnie, natomiast z herbem mamy do czynienia w przypadku, kiedy godło znajduje się na tarczy, w odpowiednim

polu. Emblematy zaś w pojęciu heraldycznym mają bardziej rozbudowaną i dowolną formę.

Należy zaznaczyć, iż ogólnie w polskiej heraldyce sportowej występuje olbrzymie zróżnicowanie godeł. Godła występujące na emblematkach podzielić można na szereg grup tematycznych i figuralnych. Dla przykładowego zilustrowania problemu warto zatrzymać się przy samych tylko godłach wspomnianych już wojskowych klubów sportowych, które to godła pod względem tematycznym są bardzo zróżnicowane. Najczęściej wyobrażają ukośne pasy, inicjał heraldyczny pierwszej litery nazwy klubu oraz tzw. figury heraldyczne zwane inaczej figurami zaszczytnymi (godła te polegają na podziale tarczy w różnorodne wzory geometryczne o różnych barwach- najczęściej klubowych).

Do polskich klubów sportowych posługujących się, niegdyś i obecnie, emblematem w formie herbowej zaliczyć można między innymi: CWKS w Warszawie, WKS „Flota” Gdynia, WKS „Grunwald” Poznań, WKS „Gryf”, WKS „Kadra” Akademii Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w Warszawie, WKS „Zawisza” Bydgoszcz, WKS „Wawel” Kraków, WKS „Śląsk” Wrocław czy WKS „Legia” Warszawa. Nie oznacza to rzecz jasna, że wszystkie wojskowe kluby sportowe w Polsce obligatoryjnie posiadają emblematy typu herbowego. Stosowane są również innego rodzaju emblematy. Wymienione wyżej przykłady wskazują jedynie na pewien trend heraldyczny, charakterystyczny dla wojskowych klubów sportowych.

Osobne zagadnienie stanowi tematyka heraldyczna emblematów polskich klubów sportowych w ogóle. Obok godeł emblematowych o tematyce pospolitej, zawierających symbole zaczerpnięte ze świata rzeczywistego lub fantastycznego, występują również godła emblematowe o symbolice abstrakcyjnej (np. KS „Stolem” Gniewino). Najczęściej tego typu znaki symbolizują: pojęcie, ideę, czynność, działanie itp.

Najogólniej można stwierdzić, iż symboliczna treść emblematów klubowych da się ująć w siedmiu głównych, odrębnych grupach tematycznych:

1. godła wyobrażające bądź podkreślające podstawową lub dominującą dyscyplinę sportową danego klubu (np. KS „Amica” Wronki),
2. godła wyobrażające bądź podkreślające specyfikę regionu geograficznego, na którym prowadzi działalność sportową dany klub (np. KS „Drwęca” Nowe Miasto Lubawskie),
3. godła prezentujące bądź podkreślające przemysłowy charakter regionu, na którym prowadzi działalność sportową dany klub (np. RKS „Raków” Częstochowa),
4. godła wyobrażające bądź podkreślające branżowy charakter sponsora lub opiekuna zakładowego danego klubu (np. GKS Katowice),

5. godła wyobrażające bądź podkreślające historyczne tradycje miejsca, w którym prowadzi działalność sportową dany klub (np. Poznański Klub Piłkarski „Lech” Poznań),
6. godła przedstawiające heraldyczne elementy herbowe miejsca, w którym prowadzi działalność sportową dany klub (np. MKS „Odra” Wodzisław Śląski),
7. inne.

Wyżej wymienione typy godeł stanowią najczęstsze motywy treściowo-tematyczne w ideograficznej symbolice klubów sportowych w Polsce.

W polskim ruchu sportowym symbolika ideograficzna, między innymi w postaci emblematów pełni funkcję rozpoznawczą. Składa się ze znaków demonstrowanych w trakcie zawodów, występów i pokazów sportowych. Jest również widomym wyrazem dążeń wychowawczych, kulturalnych i społecznych. Częstość poszczególnych znaków są symbolem świętości i rangi klubów sportowych, reprezentowanych na zewnątrz.

Konkludując, stwierdzić należy, iż emblematy klubów sportowych stanowią jeden z podstawowych obszarów tematycznych tzw. heraldyki sportowej — w ostatnich czasach szybko rozwijającej się dziedziny wiedzy.

SUMMARY

Mariusz Gizowski

1981 PROPOSITIONS FOR CHANGING THE ORGANISATIONAL MODEL OF PHYSICAL CULTURE IN POLAND. NOTES ON THE LATEST HISTORY OF PHYSICAL CULTURE

With the growing crisis looming over Poland, following formation of the first 'Solidarity' Trade Union, a Congress of Physical Culture was held in Warsaw in June 1981. During the assembly, activists of physical culture from different communities in Poland demanded authentic democratisation of management of physical culture as well as introducing more pluralism and decentralisation in physical culture.

The postulates were fully satisfied only by the 1996 Physical Culture Act and the regulations of Article 65 (5) of the Constitution of the Republic of Poland of 1997.